

«Realitats educadores»: Aules Hospitalàries

Maria Urmeneta i Sanromà

Mestra de l'Escola per a infants de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau
Barcelona, 8 de novembre 2010

A l'inici de la seva exposició, la ponent ha agraït la possibilitat de poder parlar sobre les Escoles d'Àmbit Hospitalari ja que, segons ha dit, les persones tendim a pensar que quan un nen està a l'hospital l'únic que ha de fer és curar-se i res més, i no ens adonem de la importància que té que es faci un treball paral·lel.

Les Escoles d'Àmbit Hospitalari existeixen per tres motius. Primer, perquè la Convenció dels Drets de l'Infant diu que tot infant té dret a l'educació. Segon, perquè la LISMI, la Llei d'Integració Social del Minusvàlid de l'any 1986 diu que tots els hospitals, tant els infantils com els generals amb secció pediàtrica, hauran de comptar amb una secció pedagògica. I, finalment, perquè un dels punts de la Carta Europea dels Drets dels Nens Hospitalitzats, que va ser proclamada pel Parlament Europeu fa vint-i-cinc anys, diu que el nen hospitalitzat té dret a prosseguir la seva formació escolar.

Segons dades recollides pel Departament d'Educació, els mestres que treballem a les Escoles d'Àmbit Hospitalari, que són deu a Catalunya, vam atendre, el curs passat, a més de quatre mil alumnes.

L'Escola d'Àmbit Hospitalari és una escola diferent per molts motius. El primer és que el grup de nens que assisteixen a classe és variable cada dia (hi van en funció de si han passat bona o mala nit, de si se'ls ha de fer alguna prova, de si estan prenent algun tipus de medicació...). Hi ha nens de diferents edats, cultures i procedències. Una altra diferència és que a aquestes escoles no és obligatori que el nen hi vagi o que rebi atenció a l'habitació; se li ofereix la possibilitat d'aplicar el dret a l'educació que li pertany. També és diferent perquè el mestre és una figura atípica a l'hospital i perquè ha de tenir una gran flexibilitat, al no poder establir una programació general perquè no sap els alumnes que tindrà aquell dia. La relació diària amb els pares és un altre punt diferencial, perquè s'hi estableix un vincle molt proper.

Tot i que som mestres i depenem del Departament d'Educació, a l'Escola d'Àmbit Hospitalari hi fem una tasca educativa molt àmplia, no només d'aprenentatge. I com som professionals de l'equip multidisciplinari de l'hospital i, per tant, treballem les matèries del currículum, hem de tenir present que hem de prioritzar altres coses abans que l'escola i l'ensenyament, com la salut.

Pel que fa als alumnes, poden ser nens ingressats o que vénen a l'hospital de dia, que solen ser malalts de càncer. A vegades s'atenen nens individualment, ja sigui perquè estan aïllats perquè estan baixos de defenses o perquè tenen una malaltia que podrien encomanar a la resta, o bé perquè estan immobilitzats. Sempre prioritzem la feina de l'escola d'origen de cada alumne.

L'infant malalt pateix unes circumstàncies molt concretes i els mestres hem de saber en tot moment com ajudar-lo en aquestes circumstàncies, per això l'educació que oferim està molt centrada en la persona i en el futur, una dimensió que en el context de la malaltia és molt important. El fet que els nens tinguin feina els ajuda a crear unes expectatives i a pal·liar els efectes psicològics negatius de l'hospitalització, perquè els ajuda a viure i a ser feliços, i facilita, alhora, la seva socialització.

La nostra escola, la de l'Hospital de Sant Pau, es va crear al setembre del 1991 i es regeix per un conveni, com la resta d'escoles, entre el Departament d'Educació i la titularitat de l'hospital. Al llarg d'aquests dinou anys hi ha hagut una mitjana anual de dos-cents vint-i-sis alumnes; han vingut a l'escola quatre mil dos-cents noranta quatre alumnes; i cada dia hem atès una mitjana de deu nens a les habitacions.

A nivell educatiu procurem potenciar l'autonomia. Són nens molt protegits, i s'entén, però procurem normalitzar la seva situació i fer que pensin que poden seguir fent el que feien abans, tot i que no s'ho creguin. També treballem el tema de l'autoimatge, perquè la malaltia genera por, inseguretat, i fa que se sentin diferents. Sempre procurem treballar en funció de l'estat d'ànim de cada nen i el preparem perquè torni a l'escola, a la vida ordinària. I moltes vegades aconseguim que el record de l'hospitalització sigui diferent, perquè hi ha hagut moments en què el nen s'ho ha passat bé. Sempre vivim el dia a dia i entre el sofriment, el dolor i la mort. L'any passat se'ns van morir tres alumnes.

Els nens malalts no deixen de ser nens. Tenen ganes de jugar, de compartir, tenen il·lusions, projectes..., tot i que a vegades tendim a pensar que primer són malalts i després nens. Els que estan afectats pel càncer solen estar desplaçats del seu entorn habitual, pateixen períodes d'hospitalització bastant llargs i quan ja estan millor han de seguir controls molt estrictes. El seu espai vital i les seves relacions socials estan molt limitades, i acostumen a perdre els hàbits perquè, lògicament, la seva família baixa el llistó i no els hi exigeixen tantes responsabilitats i ells, per la seva banda, s'acomoden. Passen a ser, a més, el centre de la família, sovint en pro dels seus germans. Els nens afectats de càncer solen ser molt solidaris i molt madurs per la seva edat i això pot generar un problema de relació amb la resta de persones de la seva edat. També viuen molt el dia a dia.

Després de tants anys he viscut la mort de molts nens i m'he adonat de què és i de què pot arribar a suposar per als pares. En aquests casos, fer sentir la teva presència és molt important. Viure la mort d'un alumne és molt dur i cada mort és única, però sempre et queda el sentiment que has fet tot el que has pogut i això per a ells és molt.

Un dia una alumna va portar un llibre de literatura on hi havia el poema «Que despierte el leñador», de Pablo Neruda. Un dels trossos del final diu “Yo no vine aquí a resolver nada, yo vine aquí para cantar y para que cantes conmigo”. Vaig pensar que definia molt bé la meva tasca, però em vaig atrevir a modificar-lo: «Yo no vine aquí a resolver nada, (és cert, el nen està malalt i jo no el puc curar) pero yo vine aquí para que tú cantes, y para cantar contigo» (ets tu qui em marca la cançó no jo qui et dic el que s’ha de cantar).

Resum de la ponència realitzat per l'equip de redacció de l'Àmbit Maria Corral